

روح کلاس را بیدار کن!

روش‌هایی برای پیشگیری از اهمال در دانش‌آموزان

زهرا اسدی

سید میثم موسوی

تصویرگر

کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی

انگیزه پیشرفت ایجاد کنیم

دانش‌آموزان به لحاظ انگیزه پیشرفت تحصیلی با هم تفاوت دارند. بعضی از آن‌ها سطح انگیزه بالایی دارند و برای رسیدن به موفقیت تلاش می‌کنند و عده‌ای دیگر انگیزه پیشرفت چندانی ندارند و از ترس شکست آماده خطر کردن برای کسب موفقیت نیستند.

در صورتی که بتوانیم در دانش‌آموزان انگیزه ایجاد کنیم، آن‌ها بیشتر می‌کوشند و در فعالیت‌های آموزشی شرکت می‌کنند. در نتیجه به موفقیت‌های بیشتری می‌رسند و همین موضوع بر عزت‌نفس و اعتمادبه‌نفس آن‌ها می‌افزاید و خودپنداره آن‌ها را تغییر می‌دهد. همچنین، پیشرفت تحصیلی و انگیزه پیشرفت را بالا می‌برد و از اهمال کاری می‌کاهد.

با علاقه‌ها، توانایی‌ها و استعدادها

دانش‌آموزان آشنا شویم

در جلسات اول‌آشنایی، از دانش‌آموزان خواهیم علاقه‌ها، استعدادها، توانایی‌ها و خصوصیات اخلاقی خودشان را برایمان روی کاغذ بنویسند تا ما آن‌ها را از زبان خودشان بهتر بشناسیم. این کار کمک می‌کند

اهمال کاری واژه‌ای است آشنا و تلخ که بارها سر کلاس، به‌خصوص در جلساتی که قرار بر پرسش یا آزمون است یا تکلیفی بر عهده دانش‌آموز گذاشته شده، آن را احساس کرده‌ایم. حتماً دیده‌اید معلم هنر و ادبیاتی را که زنگ تفریح با در دست داشتن چند دفتر و کتاب از بچه‌ها، با عصبانیت وارد دفتر مدرسه می‌شود و خطاب به شما می‌گوید دانش‌آموزانت سر کلاس من زیر میز مشغول نوشتن

تکالیف درسی ساعت بعد بودند! یا معاونی را که می‌گوید زنگ تفریح همه در کلاس نشسته بودند و از روی یکدیگر تکالیفشان را می‌نوشتند. همچنین، دانش‌آموزانی را که بهانه پشت بهانه می‌آورند که نتوانستیم و فرصت نشد تکالیفمان را آماده کنیم و درس بخوانیم. برای برطرف کردن مشکل چه کاری می‌توانیم انجام دهیم؟

اهمال کاری با عزت‌نفس، خودپنداره مثبت، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی رابطه معکوس دارد. پس اگر به‌عنوان معلم بتوانیم

کلاسی داشته باشیم که در آن عزت‌نفس دانش‌آموزان تقویت شود و پیشرفت تحصیلی را تجربه کنند، می‌توانیم تا حدی از اهمال کاری آنان جلوگیری کنیم.

یکی از مواردی که باعث پیشرفت تحصیلی و بالارفتن انگیزش پیشرفت می‌شود، فرایند آموزش و یادگیری است. برای بالا بردن کیفیت آموزش و یادگیری می‌توان به این موارد توجه کرد:

ادرا

اهمال کاری
با عزت‌نفس،
خودپنداره مثبت،
انگیزه پیشرفت
و پیشرفت
تحصیلی رابطه
عکس دارد

تکالیف، فعالیت‌ها و تشویق‌هایی متناسب با علاقه‌های آن‌ها در نظر بگیریم تا برایشان خوشایند باشد.

احترام بگذاریم

فارغ از اینکه دانش‌آموز به لحاظ درسی در چه سطحی قرار دارد، به شخصیت او احترام بگذاریم و برای وجودش در کلاسمان ارزش قائل شویم. با این کار باعث می‌شویم احساس ارزشمند بودن پیدا کند و در کلاس ما عزت‌نفس بیشتری داشته باشد.

ارتباط عاطفی برقرار کنیم

برقراری ارتباط عاطفی خوب و بیان انتظارات مثبت و امیدوارکننده یکی از مواردی است که می‌تواند در ایجاد و تقویت انگیزش دانش‌آموزان نقش مهمی داشته باشد. انتظارات مثبت خودپنداره مثبت را در فراگیرندگان شکل می‌دهد، سطح انگیزش آن‌ها را بالا می‌برد و به پیشرفت تحصیلی آن‌ها می‌انجامد. معلم در حین صحبت‌های خود به فراگیرندگان می‌فهماند که همگی آن‌ها توانایی موفقیت را دارند و معلم برای موفق شدن به آن‌ها کمک خواهد کرد. ایجاد ارتباط عاطفی خوب نیز می‌تواند محیط امن و بهتری برای همکاری و تعامل بیشتر معلم با دانش‌آموز فراهم کند. به این ترتیب، دانش‌آموز می‌تواند مشکلاتش را به راحتی با معلم در میان بگذارد و برای حل آن‌ها راهکار بیابد.

شروع خوب و ادامه جذاب داشته باشیم

شروع خوبی برای تدریس داشته باشیم. تدریسمان را با تیتري جذاب یا چالش یا استفاده از مسائل روزمره زندگی آغاز کنیم تا توجه فراگیرندگان به تدریس جلب شود و مشتاق شنیدن ادامه آن شوند. در حین تدریس متکلم‌وحده نباشیم و از روش‌های خلاق و فعال تدریس استفاده کنیم. هر چه کلاس جذاب‌تر باشد، دانش‌آموزان بیشتر در فعالیت‌ها مشارکت می‌کنند و از آموزش لذت می‌برند. به این صورت، یادگیری اثربخش‌تر خواهد بود.

یکی از روش‌های خوب تدریس، استفاده از بازی‌های آموزشی و طراحی آن‌ها برای فرایند تدریس است. حرکت باعث می‌شود مغز فعال بماند. ما باید دانش‌آموزان را به فعالیت‌هایی حرکتی تشویق کنیم که ایمنی لازم را داشته باشند. برای این کار می‌توانیم از بازی‌های هدفمند استفاده کنیم و توجه داشته باشیم که بازی انتخابی استرسی به دانش‌آموز وارد نکند. خود بازی یک تقویت‌کننده و پاداش ذاتی است و دانش‌آموز را به فعالیت و مشارکت در فرایند تدریس و یادگیری وامی‌دارد. در این روش سرعت یادگیری افزایش می‌یابد و چون درس مطابق علاقه دانش‌آموزان است، به پیشرفت تحصیلی و بهبود انگیزه می‌انجامد.

روش دیگری که برای فعالیت دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود، تدریس به شیوه مشارکتی است. در این روش دانش‌آموزان به گروه‌هایی تقسیم می‌شوند و هر فرد، علاوه بر اینکه مسئول یادگیری خود است، در برابر یادگیری

اهمال در انجام تکالیف جلسه بعد خواهد شد. مطالب جدید را به مطالب قبلی و ساحت شناختی دانش‌آموزان مربوط کنیم تا یادگیری معناداری داشته باشیم. از حفظ طوطی‌وار هم پرهیز کنیم. در این صورت یادگیری بهتر و پایدارتر خواهد بود و پیشرفت تحصیلی در پی خواهد آمد.

تکالیف خلاق بدهیم

بهتر است تکالیف خلاق به بچه‌ها بدهیم. تکلیف نباید خیلی ساده یا دشوار باشد، چون اگر ساده باشد، مثل رونویسی‌های مکرر از روی درس، انگیزه و علاقه دانش‌آموز برای انجام تکلیف از بین می‌رود. اگر هم دشوار باشد، چون دانش‌آموز احتمال موفقیت خود را در آن کم می‌بیند، از انجام آن طفره می‌رود. می‌توانیم با توجه به علاقه‌های دانش‌آموزان، از تکالیف متنوعی استفاده کنیم. مثلاً به عده‌ای از دانش‌آموزان تکالیف پژوهشی، به عده‌ای دیگر کار عملی مثل تهیه نمونهک (ماکت) و کاردستی و به عده‌ای کار آزمایشگاهی بدهیم. به این ترتیب هر دانش‌آموز با توجه به توانایی و علاقه خود تکلیفی دارد که به دنبال انجام آن است. همچنین، در دادن تکالیف بهتر است سطح درسی دانش‌آموز مورد توجه معلم باشد. باید برای انجام تکالیف زمان مناسب در نظر گرفته شود. اگر زمان محدودی برای انجام تکلیف در نظر بگیریم، دانش‌آموز دچار استرس و نگرانی می‌شود و احتمال اهمال‌کاری افزایش می‌یابد. اگر زمان تحویل تکالیف خیلی طولانی باشد، ممکن است دانش‌آموز به امید اینکه حالا فرصت داریم، هر روز کارها را به تعویق بیندازد.

یکی از مواردی که تکالیف را جذاب می‌کند، این است که تکالیف با زندگی واقعی مرتبط باشد. مثلاً بعد از تدریس مبحث حجم از دانش‌آموزان بخواهیم حجم‌هایی استوانه‌ای را که در منزل دارند نام ببرند یا از آن‌ها عکس بگیرند. استفاده از سؤالات باز پاسخ هم بسیار مفید خواهد بود؛ سؤالاتی که فقط یک جواب ندارند و دانش‌آموز می‌تواند از راه‌های متعدد به آن‌ها پاسخ بدهد؛ مثلاً یک جفت عدد اول نام ببرید که مجموع آن‌ها عددی زوج شود. در این نمونه سؤالات، دانش‌آموز می‌کوشد مثال‌های بیشتری را آزمایش و ارائه کند. بهتر است معلم موقع بررسی تکالیف، بازخوردی را به صورت یک جمله برای دانش‌آموز یادداشت کند و به نکات مثبت تکالیف اشاره کند تا دانش‌آموز تشویق شود و انگیزه‌اش برای انجام تکالیف بعدی بالا برود.

امیدوارم حتی با وجود کرونا هر روز دانش‌آموزانی فعال‌تر و مشتاق‌تر به تحصیل داشته باشیم.

دیگران نیز احساس مسئولیت می‌کند. فراگیرندگان در گروه‌ها، یادگیری خود و دیگران را به حداکثر می‌رسانند و از این یادگیری لذت می‌برند. در این گروه‌ها دانش‌آموزان ضعیف با کمک و توجه دوستانشان کمبودها و نقص‌ها را برطرف می‌کنند و کم‌کم لذت یادگیری و موفقیت را می‌چشند و خودپنداره آن‌ها به سمت مثبت تغییر می‌کند. تدریس به روش مشارکتی در افزایش عزت‌نفس، بهبود عملکرد دانش‌آموزان، پیشرفت تحصیلی و رشد مهارت‌های شناختی مؤثر است و همه این موارد عواملی هستند که با اهمال‌کاری رابطه معکوس دارند.

کلاس بدون شکست داشته باشیم

یعنی فضایی ایجاد کنیم که در آن همه دانش‌آموزان طعم موفقیت را بچشند. چون قسمتی از خودپنداره ما براساس موفقیت و شکست‌های قبلی مان است، اگر در کلاس شرایطی ایجاد کنیم که دانش‌آموزان لذت موفقیت را بچشند، می‌توانیم باعث تغییر خودپنداره و بالا بردن اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان و در نتیجه کاهش اهمال آن‌ها شویم. یکی از روش‌ها این است که معلم، با شناختی که از دانش‌آموز و میزان دانسته‌های وی دارد، برای او سؤالاتی مطرح کند که می‌داند دانش‌آموز در آن‌ها موفق است. به همین ترتیب از سؤالات ساده استفاده کند و به مرور، با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز، سطح سؤالات را بالا ببرد.

مطالب را از ساده به مشکل ارائه کنیم

مطالب در حین تدریس از آسان به مشکل گفته شود تا دانش‌آموز هر بار کاملاً مطلب را یاد بگیرد و با احساس موفقیت سراغ قسمت بعدی برود. در صورتی که این ترتیب رعایت نشود، ممکن است مطالب دشواری که در ابتدا گفته می‌شود، در دانش‌آموز احساس ناتوانی ایجاد کند و او دیگر علاقه‌ای به ادامه درس نشان ندهد و یادگیری به صورت کامل اتفاق نیفتد. این روند باعث